

Vài suy nghĩ về bản tính Con Người và Dân tộc qua hiện tình xã hội Việt Nam

Lê Quang Hiền

Dẫn nhập

Tình trạng suy giảm đạo đức và văn hóa của người Việt cả tại học đường lẫn ngoài xã hội tại Việt Nam ngày càng trầm trọng, nhất là những năm gần đây. Ngày nay, lắm người không còn biết thế nào là danh dự, liêm sỉ, họ chỉ biết sống theo bản năng sinh tồn cho riêng bản thân và gia đình mình mặc kệ cho những người xung quanh; và cũng lắm người không còn biết thế nào là tự hào dân tộc, tình yêu thương đồng bào, đồng loại và ngày càng xa lạ hơn với tình yêu thương Tổ Quốc. Người dân Việt Nam ngày nay ai cũng biết đạo đức của người Việt đang xuống dốc, ác nhiều, thiện ít, nhưng tại sao lại thờ ơ và ngày càng vô cảm với tình trạng suy thoái đạo đức này?

Nguyên nhân nào đã dẫn đến việc người dân thờ ơ, vô cảm với hiện tình của đất nước với danh dự của dân tộc cũng như sự tồn vong của quốc gia? Phải chăng sau hơn 40 năm cả nước sống dưới ách độc tài cộng sản, liên tục bị sách nhiễu trù dập, yêu nước là cái tội, dân ta đã mất đi lòng ái quốc và tính tự hào dân tộc? Nếu nhắc đến cái dũng của người xưa thì có mấy ai ngày nay trong đám quan lại cộng sản có đảm lược như một Trần Bình Trọng (1259 – 1285) sau khi bị sa cơ và bị giặc Nguyên bắt sống:

“Ta thà làm quỷ nước Nam còn hơn làm vương đất Bắc”

hay một Giang Văn Minh (1573 – 1639) đã hiên ngang đối lại câu đố đầy ngạo mạn của vua nhà Minh - Minh Tư Tông Chu Do Kiêm:

Đồng trụ chí kim đài dĩ lục (Cột đồng đến nay rêu đã xanh)
bằng:

Đằng Giang tự cổ huyết do hồng (Sông Đằng từ xưa máu còn đỏ)

hay một Nguyễn Thái Học (1902-1930) và 12 đồng chí của ông trước khi lên đoạn đầu đài đã hiên ngang hô to bốn chữ: *“Việt Nam muôn năm”*

Lòng yêu nước nồng nàn và tình yêu thương đồng bào là đức tính cao quý của dân tộc Việt Nam từ hàng ngàn năm nay. Đức tính đó là một trong những lý do chính cho sự tồn tại của dân tộc Việt dù bị giặc Tàu đô hộ hơn một ngàn năm. Hai câu ca dao trong văn chương truyền khẩu:

*“Bầu ơi thương lấy bí cùng,
Tuy rằng khác giống nhưng chung một giàn”*

đã nói lên tính nhân ái có từ xưa của dân tộc Việt. Tính nhân ái đó không chỉ giới hạn trong phạm vi một bộ tộc đồng chủng, mà bao gồm những bộ tộc khác sống cùng trên một giải đất quê hương. Đồng thời hai câu ca dao này cũng là biểu tượng của sự đoàn kết của tất cả mọi người trong một nước. Chính sự đoàn kết đó đã tạo nên một sức mạnh to lớn và sức mạnh đó đã bao lần đánh bại các đoàn quân xâm lăng hùng mạnh của bọn giặc từ Phương Bắc.

Để tìm hiểu nguyên nhân sự suy thoái về đạo đức, sự vô cảm với sự tồn vong của dân tộc, chúng ta hãy thử bàn về bản tính con người, những yếu tố tác động bên ngoài đối với bản tính và sự hành xử của con người bao gồm xã hội, thể chế chính trị và đường lối giáo dục.

Bản tính con người

Từ xưa đã có nhiều triết gia bàn về bản tính thiện, ác của con người, ở Phương Đông có Mạnh Tử, và Tuân Tử; ở Phương Tây có Jean-Jacques Rousseau, Thomas Hobbes, **John Locke**, Sigmund Freud, Karl Marx... Nhận định về bản tính tốt, xấu, thiện, ác của con người là điều quan trọng, vì qua kết quả nhận định, người ta có thể đề ra phương cách sửa đổi, cải tạo hoặc sẽ có một chính sách pháp quyền thích ứng. Thí dụ như học thuyết “Tính ác” của Tuân Tử trực tiếp dẫn tới là học thuyết “Pháp trị” của Hàn Phi nhằm kiềm chế với cái tính ác của con người.

Mạnh Tử (385–303 TCN), một đại triết gia, học trò của Khổng Tử, là người có công lớn trong việc phát triển Khổng Giáo. Cũng như Khổng Tử, Mạnh Tử cho rằng bản tính con người lúc ban đầu là thiện: “*Nhân chi sơ, bản tánh thiện*”. Khác với Mạnh Tử, Tuân Tử (313- 238 TCN) lại cho là bản tính con người là ác: “*Nhân chi tính ác, kỳ thiện giả nguy dã*” (Bản tính con người là ác, những điều thiện là do con người đặt ra).

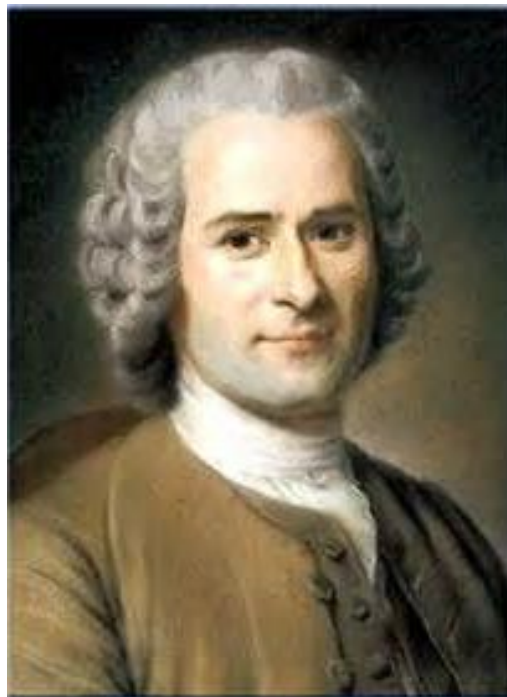
Mạnh Tử

Trong học thuyết của Tuân Tử thì tính ác là bẩm sinh của con người “*Nhân chi tính ác*” và môi trường xung quanh, luật pháp sẽ tái tạo bản chất con người trở thành hoàn mỹ “*kỳ thiện giả nguy dã*”. Tư tưởng này đã được một học trò xuất sắc của ông là Hàn Phi (281 TCN - 233 TCN) áp dụng để soạn ra bộ sách về Pháp trị để cải tạo con người. Theo Hàn Phi thì con người chỉ có thể cai trị bằng luật pháp chặt chẽ, nghiêm khắc... để trừ tính vô đạo bẩm sinh, vô luân và vụ lợi của con người.

Tuân Tử

Hai ngàn năm sau, không hẹn mà gặp, Jean-Jacques Rousseau (1712 –1778) cũng có cùng chung một tư tưởng như Mạnh Tử của hai ngàn năm trước. Rousseau cho rằng: “Bản tính tự nhiên của con người là tốt: Tính tốt là tính tự nhiên của mọi người, và những gì không tự nhiên đã thoái hóa chúng ta khỏi bản tính tự nhiên này” (Human nature is basically good: Man is naturally good, and anything that is not natural has corrupted us from this natural state). Ngược lại, Thomas Hobbes (1588-1679) lại có cùng chung một tư tưởng với Tuân Tử. Khi bàn đến bản tính tự nhiên của con người, Hobbes tin rằng bản chất tự nhiên nguyên thủy của con người là “đơn độc, nghèo, khó chịu, tàn bạo...” con người không tuân theo bất cứ thẩm quyền ngoài ngoài chính họ.

Jean-Jacques Rousseau

Thế kỷ trước, nhà tâm lý học người Áo Sigmund Freud (1856-1939) lại đi sâu vào tâm thức con người để phân tích bản chất tự nhiên của họ. Sigmund Freud cho rằng tâm thức con người gồm có hai phần: ý thức và vô thức. Ý thức là phần nổi bên trên, còn vô thức phần chìm bên dưới. Như vậy, vô thức chiếm phần rất lớn của tâm thức con người, và vì vô thức con người làm theo bản năng mà

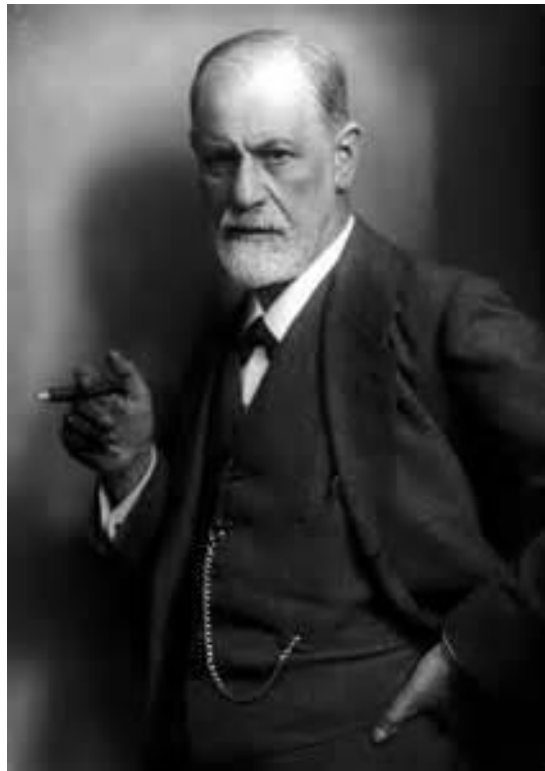
không biết những gì mình làm đúng hay sai, tốt hay xấu.

Theo Freud thì con người có 2 loại bản năng tuy đối nghịch nhau nhưng cả 2 cùng mang bản chất xấu và ác:

1. Bản năng sinh tồn
2. Bản năng “muốn hủy hoại”:

Bản năng sinh tồn dẫn đến tính vị kỷ, vụ lợi như: ham ăn, ham uống, ham muốn dục vọng, ham của cải vật chất, ham tiền bạc, ham danh lợi, quyền lực... còn bản năng “muốn hủy hoại” là một trạng thái tâm lý tiêu cực của con người như muốn tự hủy diệt, đập phá, hủy hoại mọi thứ để giải quyết những bế tắc, khó khăn trong cuộc sống. Tự ái, nóng giận cũng thuộc loại bản năng này nhưng ở mức độ thấp hơn.

Cả hai loại bản năng nói trên theo sự nhận định của Freud không chỉ tồn tại trong từng cá thể, mà còn có thể tồn tại ngay cả trong một xã hội, tạo nên một xu thế sống trong xã hội đó. Nhận định này giúp giải thích tại sao có trường hợp nhiều người cùng tự tử tập thể chung với nhau... Tại sao có những tập thể xã hội cũng hành động điên rồ như những cá nhân tội phạm, giết người một cách tàn bạo như thời Mao Trạch Đông ở Trung Quốc, Stalin ở Liên Xô, Hồ Chí Minh ở Việt Nam, Pol Pot ở Campuchia và gần đây nhất là các nhóm khủng bố Hồi Giáo ở Trung Đông...

Sigmund Freud

Ý niệm về vô thức của Freud đã giúp giải thích thuyết nhà Phật đối với vô minh cũng như bản tính ham dục vọng của con người theo thuyết của Lão Tử. Tính vô minh đối với Phật Giáo đề cập đến con người chỉ biết sống theo bản năng ví dụ như khi thấy một vật thể làm cho ta thích thú, theo bản năng, ta có xu hướng chiếm hữu nó, do đó, mất nó ta sẽ thấy đau khổ, ngược lại khi ta gặp phải một vật thể mà ta không thích, nhưng phải chịu đựng sự hiện diện của nó sẽ làm cho ta đau khổ. Để khắc phục cái vô minh đó, Đức Phật dạy rằng con người cần phải tu tập để khắc phục tính hi, nộ, ái, ó.

Còn đối với vấn đề dục vọng trong thuyết Lão Giáo, thì trong Chánh Trị Luận của Đạo Đức Kinh,

Lão Tử nói rằng đục vọng biểu hiện từ lòng tham, tư tưởng muốn chiếm hữu, tranh dành quyền và lợi. Nó là gốc nạn tham nhũng, rễ của chế độ độc tài...

Nếu bàn về bản tính của con người trên quan điểm của chủ nghĩa duy vật, phải đề cập đến Karl Marx (1818 – 1883), một nhà xã hội học, kinh tế gia và nhà cách mạng xã hội người Đức. Khác với những triết gia trước ông, Marx dựa trên quan điểm duy vật, giải thích rằng bản tính của con người thay đổi theo chuyển biến theo hoàn cảnh xã hội và sự tương quan con người, môi trường xã hội và vật chất. Theo Marx thì “xã hội sản xuất ra con người với tính cách là con người như thế nào thì con người cũng sản xuất ra xã hội như thế đó...”.

Vai trò của giáo dục trong việc cải tạo con người và sự tương quan giữa chính trị và giáo dục

Qua các học thuyết của Mạnh Tử, Tuân Tử, Jean-Jacques Rousseau, Thomas Hobbes, Sigmund Freud thì rõ ràng bản tính của con người rất phức tạp. Song song với tính *bản thiện* hay *bản ác* của con người từ lúc sơ sanh thì *bản năng sinh tồn, vị kỷ, ham ăn, ham uống, ham muốn đục vọng, ham của cải vật chất, ham tiền bạc, ham danh lợi, quyền lực và thay đổi theo sự tác động của xã hội*. Như vậy, nếu chúng ta tổng hợp lại những nhận định của các triết gia trên đây thì đã là con người thì trong tiềm thức, ai ai cũng có tính thiện và tính ác cũng như những bản tính tham, sân, si khác, tuy nhiên nếu được giáo dục theo tính nhân bản và tu tập như thuyết của nhà Phật, thì tính *bản thiện* sẽ phát huy và tính *bản ác* sẽ giảm đi cũng như bản tính xấu khác.

Nhận được tầm quan trọng trong việc cải tạo con người, nền giáo dục của Việt Nam Cộng Hòa trước năm 1975 luôn tập trung vào nhân bản, khai phóng và dân tộc. Điều này được ghi cụ thể trong “Những nguyên tắc căn bản” do Bộ Giáo Dục Việt Nam Cộng Hòa ấn hành vào năm 1959 và được quốc hội thông qua trong bản Hiến Pháp Việt Nam Cộng hòa 1967. Những bài học liên quan đến cách học làm người dưới thời Đệ Nhất và Đệ Nhị Cộng Hòa của Việt Nam Cộng Hòa bắt đầu từ bậc tiểu học, những học sinh học được những điều hay, lẽ phải, cách ứng xử của tiền nhân để sau này trở thành người hữu dụng cho xã hội. Bài biên khảo “*Tính nhân bản trong các bài học quốc văn bậc tiểu học của nền giáo dục Miền Nam Việt Nam trước 1975*”, của TS Nguyễn Văn Bon trong tập san Nghiên cứu Văn Hóa Đồng Nai & Cửu Long, Số 8, 2014, một lần nữa xác định vai trò quan trọng của giáo dục trong việc đào tạo một những người tốt, có lòng nhân ái, yêu thương đồng loại, biết yêu thương đất nước, giống nòi, biết bổn phận đối với bản thân và xã hội...

Vai trò của chính trị, hay nói chung là một thể chế chính trị cũng đóng một vai trò quan trọng trong việc cải tạo con người. Nền chính trị và giáo dục con người luôn tương quan với nhau. Theo Mạnh Tử thì “*Nước có chánh trị tốt, dân thấy có pháp luật mà biết sợ, chi bằng có giáo dục tốt, khiến dân biết lễ nghĩa mà thân ái với nhau. Chánh trị tốt chỉ giúp dân về đời sống vật chất, còn giáo dục tốt giúp dân được cảm hóa, hiểu biết lẽ phải, sống tốt hơn, ý nghĩa hơn về đời sống tinh thần. Chánh trị tốt cần đi đôi với giáo dục tốt*”.

Như sự nhận xét của Mạnh Tử, một triết gia người Pháp, Charles de Secondat Montesquieu (1689-1755) cũng nhìn nhận mối quan hệ khăng khít giữa phẩm chất con người với nền giáo dục và chính trị của một đất nước. Montesquieu nhận xét rằng: “*...Nếu giáo dục trong chế độ quân chủ ca tụng trí tuệ thì các nhà nước chuyên chế tìm cách hạ thấp nó. Dưới các chế độ chuyên chế và độc tài, giáo dục chỉ nhằm tạo nên những kẻ biết vâng lời và e sợ nhà cầm quyền. Trong khi đó, chế độ cộng hòa cùng nền giáo dục của nó tạo ra giá trị, phẩm cách con người: Chính trong thể chế cộng hòa, giáo dục mới phát huy được toàn bộ sức mạnh của nó...Giá trị mà giáo dục và thể chế Cộng Hòa đem lại có thể được hiểu là tình yêu đối với luật pháp và với đất nước, tình yêu này đòi hỏi cả lợi ích công cộng lẫn riêng tư nên nó là nguồn gốc của mọi giá trị cá nhân và xã hội*” Rõ ràng, Montesquieu, cách đây hơn 300 năm, đã nhận định một cách chính xác sự tương quan của giáo dục và thể chế chính trị và sự nhận xét này phản ảnh trung thực nền giáo dục phi nhân bản dưới chế độ độc tài chuyên chế cộng sản tại Việt Nam ngày nay.

Charles de Secondat Montesquieu (1689-1755)

Bản tính con người Việt Nam dưới chế độ xã hội chủ nghĩa

Nếu nền giáo dục Việt Nam Cộng Hòa dựa trên nhân bản và khai phóng và phục vụ cho đồng bào tổ quốc và nhân loại, thì nền giáo dục xã hội chủ nghĩa của Việt Nam ngày nay hoàn toàn trái ngược, nó chỉ đào tạo con người biết vâng lời luôn luôn sợ hãi với nhà cầm quyền. Nền giáo dục xã hội chủ nghĩa chỉ tạo con người nhằm phục vụ cho quyền lợi của đảng cộng sản và nhóm cầm quyền dưới sự lãnh đạo của đảng cộng sản. Như thế, nếu một người có tư tưởng trái với quan điểm của Đảng thì liền bị quy là phản động chống nhà nước hoặc có âm mưu lật đổ chính quyền và lập tức bị bắt bớ tù đày. Khi một người bị quy là phản động thì không những bản thân của người đó bị trừ dập, mà thân nhân của họ và họ hàng của họ cũng bị liên lụy. Vì thế dần dần con người trở nên khép kín, thụ động vì không muốn mình cũng như gia đình mình bị vướng vòng lao lý và từ đó cái tính vô cảm, vô tâm bắt đầu nảy sinh và trở thành một căn bệnh của xã hội.

Song song với việc đào tạo con người chỉ biết sợ hãi và biết vâng lời, nhà cầm quyền cộng sản còn đào tạo những con người vô lương nhất, tàn ác nhất nhưng lại tuyệt đối trung thành trong việc bảo vệ quyền lợi của mình. Sự trung thành đối với Đảng được đổi lại bằng quyền lợi và bổng lộc, do đó, vì quyền lợi trước mắt, mà con người trở nên mù quáng, không biết những hành động vô minh của mình có hại cho tổ quốc cho đồng bào, và ngay cả chính bản thân mình.

Đảng Cộng Sản Việt Nam, từ ngày được thành lập, đã bắt đầu khai thác tính bản “**ác**” và những cá tính “**bất thiện**” khác của con người như ham ăn, ham uống, ham muốn dục vọng, ham của cải vật chất, ham tiền bạc, ham danh lợi, quyền lực...để tạo con người thành một công cụ cho tham vọng chính trị và mục đích của họ. Chính sách Cải Cách Ruộng Đất của Đảng Cộng Sản Việt Nam từ năm 1953 đến năm 1956 với 172,008 người bị giết oan là một bằng chứng hùng hồn sách lược khai thác tính bản ác và lòng tham của người nông dân ít học, không biết phải, trái để thỏa mãn mục đích chính trị và sự tồn tại của họ. Do đó, mục đích giáo dục của Việt Nam dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng Sản Việt Nam ngày nay không có tính nhân bản và khai phóng, vì nhân bản và khai phóng có nghĩa là cởi mở, dân chủ, bình đẳng vị tha xem con người là trọng tâm của mọi việc trái ngược với bản chất độc tài, tham quyền, tàn ác của cộng sản.

Phạm một chính quyền được dựng lên từ một đảng phái lấy cái “**ác**” làm kim chỉ nam cho các hoạt động của mình, dùng bạo lực để tóm thu quyền lực, sẵn sàng triệt hạ những người họ cho là đối nghịch với tư tưởng của họ, thì nền giáo dục do chính quyền đó tạo ra sẽ tạo nên những thành phần

bất hảo và những thành phần bất hảo đó càng nguy hiểm hơn nếu có nắm được quyền lực trong tay. Nếu một nền giáo dục đào tạo con người thành vô cảm với đồng bào, đồng loại, không biết tự trọng thì nền giáo dục đó đã phá sản. Kết quả của nền giáo dục xã hội chủ nghĩa hơn 60 năm ở Miền Bắc và 40 năm ở Miền Nam cho thấy rằng, những người lãnh đạo - những tinh hoa do của nền giáo dục xã hội chủ nghĩa - đã trở thành vô cảm không còn biết thế nào là danh dự quốc gia và sự tự hào dân tộc, họ không biết nhục khi đưa dân đi làm nô lệ khắp nơi trên thế giới, họ không biết thế nào là sĩ diện quốc gia khi dân mình ra nước ngoài đi ăn cắp vặt, hoặc nghe, thấy những thiếu nữ trẻ bị lường gạt hoặc bị bắt cóc, ép làm nghề mại dâm ở nước người mà không hề có một giải pháp nào để ngăn chặn và giúp đỡ những nạn nhân đáng thương này.

Nền giáo dục xã hội chủ nghĩa đã tạo nên một nhóm người cầm quyền, tự cho mình đứng trên cả pháp luật. Gần đây nhất, lợi dụng chính sách “*Đất đai là tài sản công thuộc sở hữu toàn dân do Nhà nước đại diện chủ sở hữu và thống nhất quản lý*”, các viên chức nhà nước với lòng tham không đáy thông đồng với những “nhóm lợi ích” cưỡng bức người dân bỏ đất đai nhà cửa với số tiền bồi thường không đủ mua một vài thước vuông. Ngày nay, tại Việt Nam, hàng trăm ngàn dân oan bị mất đất, mất nhà là nạn nhân của những “*tên cướp ngày*” được đào tạo bởi nền giáo dục phi nhân bản... chưa từng có trong lịch sử dựng nước và giữ nước của Việt Tộc.

Nhìn về xã hội Việt Nam ngày nay, có lẽ chưa có một quốc gia nào mà nhà cầm quyền thông đồng với các “nhóm quyền lợi” bảo trợ đám côn đồ để cướp đất, cướp nhà của dân, rồi đem bán, chia chát cho nhau như Việt Nam, và cũng chưa cho một quốc gia nào mà người dân xuống đường để bày tỏ lòng yêu nước lại bị đàn áp, tra tấn và tù đày như tại Việt Nam và có lẽ chưa có một quốc gia mà người có quyền lực cao nhất nước lại tuyên bố một cách vô trách nhiệm như nước Việt Nam khi nghe tin Trung Quốc bắn chết ngư dân Việt Nam đang đánh cá trên ngư trường thuộc đặc quyền kinh tế của Việt Nam: “...*Nếu để xảy ra đùng độ gì thì tình hình bây giờ bất ổn thế nào, chúng ta có ngồi đây mà bàn việc tổ chức đại hội Đảng được không?*” (Lời phát biểu của TBT Nguyễn Phú Trọng khi tiếp xúc với cử tri vào ngày 8 tháng 12 năm 2015)

Rõ ràng, lối hành xử vô đạo của những người có quyền lực cao nhất là kết quả từ lối giáo dục dựa theo chủ thuyết vô nhân, vô thần của cộng sản. Suy diễn theo nhận định của Karl Marx trên đây thì một khi xã hội sản xuất ra những hạng người vô đạo như thế thì con người cũng sản xuất một xã hội vô đạo như vậy. Đó là thực trạng đáng buồn của xã hội Việt Nam bây giờ.

Vai trò của tôn giáo trong việc hướng thiện con người Việt Nam

Một sự may mắn cho dân tộc Việt Nam là tuy sống dưới chế độ cộng sản vô thần, nhưng hầu hết người Việt luôn luôn gắn bó với đời sống tâm linh của mình. Đời sống tâm linh đã hướng cho con người trở lại với thiện tâm dù bị nhồi sọ bằng những cái “*ác*” qua nền giáo dục xã hội chủ nghĩa.. Những nhà tu chân chính của Phật Giáo, Công Giáo, Cao Đài, Phật Giáo Hòa Hảo và Tin Lành luôn luôn đối đầu sách nhiễu liên tục của chính phủ vô thần, vẫn không chùn bước trong việc hướng dẫn tín đồ của họ hướng về chân thiện mỹ, biết yêu thương đồng loại, đồng bào và Tổ Quốc.

Đời sống tâm linh đã giúp người Việt Nam đã ít nhiều trung hòa được các “*ác*” tạo nên từ nền giáo dục xã hội chủ nghĩa. Tôn giáo đã dạy cho người Việt Nam dưới chế độ xã hội chủ nghĩa còn chút lương tri của con người, còn biết nhỏ giọt nước mắt cho nỗi đau của đồng loại và vượt qua sự sợ hãi, bản tính ích kỷ vô cảm của chính mình...

Ngoài ra, mạng lưới truyền thông lẽ trái, hoặc các mạng xã hội như Facebook đã đóng góp rất lớn trong việc truyền bá tư tưởng vị nhân qua những bài học làm người, hướng dẫn con người phát huy thiện căn, bỏ tính tham, sân, si làm điều điều lành, lánh ra điều dữ...

Kết luận

Montesquieu đã phân biệt rõ ràng về nền giáo dục của dưới chế độ chính trị chuyên chế với nền giáo dục dưới một chế độ chính trị cộng hòa. Trong khi nền giáo dục của thế chế cộng hòa là để khai

phóng, nâng cao đạo đức con người, đề cao tình yêu thương đồng bào, đồng loại và tổ quốc thì nền giáo dục của một chế độ chuyên chế chỉ tạo cho con người sự sợ hãi chế độ, tham lam, ích kỷ và vô cảm với những gì đang xảy ra xung quanh mình.

Sự nhận xét của Montesquieu đã phản ánh trung thực tình trạng suy thoái đạo đức trầm trọng trong xã hội Việt Nam bây giờ. Khi một xã hội suy thoái về đạo đức và văn hóa, thì tính bản “*thiện*” càng giảm và tính bản “*ác*” càng phát triển và bộc phát mạnh mẽ trong khi đó lương tri của con người càng lúc càng thu hẹp

Để ngăn chặn tình trạng văn hóa, đạo đức của người Việt đang tuột dốc như xe không “phanh”, trước tiên mỗi một người Việt Nam cần phải vượt qua mọi sợ hãi, đoàn kết để tự giải thoát khỏi thể chế chính trị độc tài kia. Một khi thể chế độc tài bị toàn dân gạt bỏ đi, tính vị tha, yêu thương đồng bào, đồng loại và tổ quốc của người Việt sẽ dần dần được phục hồi qua đường lối giáo dục nhân bản và khai phóng dưới thể chế chính trị tự do, dân chủ, công bằng và bác ái.

Và chỉ có thể chế chính trị trên nền tảng cộng hòa, tự do, dân chủ cộng với nền giáo dục nhân bản và khai phóng mới đem lại hạnh phúc cho toàn dân, đưa Việt Nam đến phú cường sánh vai với các cường quốc năm châu.

Lê Quang Hiền

Terrigal, Australia, 1 October 2015

Tài liệu tham khảo:

1. www.enotes.com/.../how-can-human-nature-characterized-jean-jacques-www.webpages.uidaho.edu/engl_258/.../man_is_naturally_good.htm
2. experimentaltheology.blogspot.com/...humans-good-or-bad-hobbes-vs.html
3. vietsciences.free.fr/timhieu/trietly.../luanvethienac.htm <http://vietsciences.free.fr/timhieu/trietly-giaoduc/luanvethienac.htm> www.simplypsychology.org › *Psychodynamic*
4. http://sciphilos.info/docs_pages/docs_Freud_css.html
http://www.brainyquote.com/quotes/authors/s/sigmund_freud.html
http://en.wikipedia.org/wiki/Sigmund_Freud
5. http://www.brainyquote.com/quotes/authors/s/sigmund_freud.html
6. Đạo Đức Kinh, bản dịch Khải K Phạm, nxb. Thanh Niên, 2008
7. Triết học tinh thần – Wikipedia vi.wikipedia.org/wiki/Triết_học_tinh_thần
8. doc.edu.vn/.../tieu-luan-ban-chat-con-nguoi-tong-hoa. doc.edu.vn/.../tieu-luan-van-dung-quan-diem-cua-triet http://www.brainyquote.com/quotes/authors/k/karl_marx.html
http://www.brainyquote.com/quotes/authors/k/karl_marx.html#5jusjQmsPwKo354a.99
9. <http://www.lonang.com/exlibris/montesquieu/sol-04.htm>
10. Wikipedia, Việt Nam Cộng Hòa, Giáo dục
11. Từ điển Văn học Bộ mới, nxb Thế giới, 2004
12. [Stanford Encyclopedia of Philosophy](http://www.stanford.edu/group/philosophy/)